

RAZGOVOR Mikica Maštrović, voditeljica Grafičke zbirke NSK, u povodu izložbe »Od Klović

Naša zbirka može se uspoređivati

Marina TENŽERA

Od majstorske grafike Rembrandta van Rijna na čijem se licu očitava sva tragika ljudskoga života, ali i sumira čitava njegova epoha, preko arhitektonskih bravura Fischera von Erlacha i Piranesijevih eklektičnih zagonetki kakve imaju rijetki muzeji u svijetu, brojnih grafičkih mapa, plakata i ex librisa najvećih umjetnika hrvatske moderne, pa sve do najsuvremenije likovne produkcije - predstaviti će Grafička zbirka Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu svoje uvelike nepoznato blago skupljano tijekom stoljeća.

Izložba »Od Klovića i Rembrandta do Warhola i Picelja« što se otvara 8. prosinca u Muzeju za umjetnost i obrt uz 90. obljetnicu Zbirke bit će veliko iznenađenje za kulturnu javnost.

O bogatoj građi razgovarali smo s voditeljicom Grafičke zbirke NSK, povjesničaricom umjetnosti mr. Mikicom Maštrović koja je Zbirku obogatila nizom novih vrijednosti.

Uz umjetničke i povijesne vrijednosti

■ Prvi put izlazite u cijelosti s najvrjednijim eksponatima građe Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Kako ste istaknuli, bit će to pravo iznenađenje za hrvatsku, ali i stranu kulturnu javnost. Zašto?

- Upravo zato što će se prvi put javnosti pokazati raznovrsnost građe pohranjene u Grafičkoj zbirci, i to u rasponu od punih pet stotina godina, s galerijom znamenitih hrvatskih i svjetskih likovnih umjetnika, među kojima su i oni najveći.

Izložena građa je važna ne samo zbog svoje umjetničke vrijednosti i autora koji ih potpisuju, već povijesno i kulturološki, kao npr. obojeni drvorez »Bitke kod Siska« iz 1593., sa scenom iznimno važnom za hrvatsku povijest, što je povijesno zanimljivija i važnija činjenica od njezina umjetničkog ostvarenja. Prikaz te bitke zorno predočuje pobjedu hrvatske vojske nad Turcima kod Siska koja je zaustavila prodor Osmanlija prema Zapadu. Grafika je u to doba bila jedini medij vizualne komunikacije te je svaki sačuvani primjerak te vrste, povijesno gledajući, neobično dragocjen.

■ Već samo ime izložbe govori o velikoj raznovrsnosti Zbirke u rasponu od starih majstora 16. stoljeća do Warhola i Picelja. Kao stručnjakinja koja je obišla vodeće zbirke u Europi, kako procjenjujete vrijednost Grafičke zbirke NSK? Može li se ona uspoređivati

Na izložbi prvi put će biti pokazana raznovrsnost građe pohranjene u Grafičkoj zbirci, i to u rasponu od punih pet stotina godina

rediti s onima u Europi pa i Albertinom?

- Dakako da može, no u prvom redu želim pojasniti naslov izložbe iz kojeg je razvidno da se radi o razdoblju od nekoliko stoljeća s ostvarenjima velikih majstora crteža i grafike, jednako Hrvata kao i ostalih velikih svjetskih umjetnika. U naslovu izložbe prvo spomenuti slikar Juraj Julije Klović je Hrvat koji je slavu stekao izvan domovine, a dugim je djelovanjem na Apeninskom poluotoku postao i nezaobilazno ime talijanske umjetnosti. Zbirka također posjeduje i djela Rembrandta van Rijna, Nizozemca koji je svojom umjetnošću stekao svjetsku slavu, poglavito portretima i autoportretima u grafici. Od

» Čak 79 crteža velikoga formata Fischera von Erlacha što se čuvaju u Grafičkoj zbirci predstavljaju senzacionalnu građu iznimne svjetske umjetničke i dokumentarne vrijednosti

suvremenijih umjetnika to bogatstvo u raznovrsnosti Zbirke reprezentiraju dvojica umjetnika - planetarno poznati Andy Warhol, čija djela osobitim odnosom prema fenomenologiji modernoga svijeta privlače još uvijek pozornost, kako starije, tako i mlade publike, do Ivana Picelja koji je, uz ostale hrvatske umjetnike, afirmirao hrvatsku likovnu umjetnost preko Novih tendencija, učinivši ju prepoznatljivom i izvan granica Hrvatske.

Otvorena i najmlađim umjetnicima

Osim toga, želi se istaći kako je Grafička zbirka otvorena i recentnim umjetnicima, pa i onim najmlađima kao što su Ivana Franke, Ines Krasić, Tomislav Butković i drugi čija će djela također biti izložena. Za razliku od Grafičke zbirke NSK, bečka Albertina je nastala zahvaljujući austrijskom vojvodi Albrechtu, kolekcionaru koji je u svome pedesetogodišnjem kolekcionarskom radu uspio sakupiti golemo likovno bogatstvo koje je, nedugo nakon njegove smrti, postalo državno vlasništvo te se u njegovu čast zbir-

ka nazvala Albertina.

Startne nam se pozicije umnogome razlikuju, ali to ne znači da svaka od ovih zbirki za svoju nacionalnu povijest i kulturu nema važno mjesto, zato moramo upoznati ono što imamo i što smo baštinili od naših prethodnika, a upravo ćemo ovom izložbom široj javnosti, i stručnjacima i ljubiteljima umjetnosti, kao i onima koji će to tek postati, pokazati sve ono najznačajnije što Zbirka čuva u svojim deponima.

■ Ne sjećam se, iako sam vidjela velike izložbe grafike u Parizu, Londonu i Beču, ovako atraktivnoga izložbenog postava za grafiku kakav upravo potpisuje Ante Rašić u MUO. Kako je koncipirana izložba i s kakvim Rašićevim inovacijama koje ističu grafički materijal?

- Crteži i grafika su osjetljivi likovni mediji, kako za čuvanje, tako i za prezentiranje, što Ante Rašić kao umjetnik dobro zna, potvrđujući to načinom na koji je postavio izložbu. Ona počinje svojevrsnim hommageom osnivačima Zbirke Ljubi Babiću, Tomislavu Krizmanu i Menciju Clementu Crnčiću kroz čija se djela daje i počast svim umjetnicima, bez čijih radova ne bi bilo ni Zbirke. Kronološki slijed u nastavku prepleten je djelima hrvatskih i stranih umjetnika, tako da se u postavu može prepoznati i njihova likovna poetika kao i duh vremena kada su djela nastala.

Izložene umjetnine oslobodene su okvira i predočene na način da je svaki grafički list i crtež vidljiv do samog ruba, a pojedina likovna razdoblja povezuju naglašene točke prepoznatljivih i uvećanih detalja stilskih memorija koje ih određuju. Osobito je dobro riješeno izlaganje grafičkih mapa kao i djela prerano preminulog Miroslava Šuteja, što se doima kao posebna instalacija koju može osmisliti samo umjetnik, a to Ante Rašić jest.

Odlična suradnja s MUO

■ Ovaj projekt ostvarujete s hrvatskim muzejem koji već desetljeće potpisuje velike uspješnice i ima međunarodne marketinške kampanje i suradnju. Vjerujete li da će izložba baš zbog toga imati i šire odjeke?

- Suradnja s Muzejem za umjetnost i obrt iznimno je dobra i gotovo da ga se mo-

Mikica Maštrović: Mnogi će biti iznenađeni ljepotom Zbirke

ZLATKO KALLE

že uzeti kao model svake buduće suradnje kulturnih institucija koje povezuje prezentiranje odgovarajućega umjetničkog blaga. ove velike izložbe. Na istom su se poslu - ovom zahtjevnom projektu iz obje ustanove našli kustosi, konzervatori, zaštitari, arhitekti, inženjeri, suradnici iz odnosa s javnošću i marketinga, sve do stolar, električara i mnogih

drugih od kojih nitko nije pitao za radno vrijeme niti se žalio na, uvijek za velike projekte, prekratkih rokova.

Dakako, ne mogu, a ne spomenuti autorski tim izložbe u kojem su uz mene bili prof. dr. Zvonko Makonashi, kustosi, konzervatori, akademik Josip Bratulić, akademik Tonko Maroević i dr. Jasna Galjer. Bilo je divno raditi u pozitivnu ozračju

kada svi sudionici govore o »našoj izložbi«, tako da je to uistinu zajednička izložba Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Muzeja za umjetnost i obrt.

Izložba je ujedno i proslava 90. obljetnice Zbirke. Tko je bio ključan za njezin osnutak osim dr. Artura Schneidera (Zagreb, 26. kolovoza 1879. -

a i Rembrandta do Warhola i Picelja» u MUO

iti s europskima

Zagreb, 10. ožujka 1946.)?

- Osnivači Grafičke zbirke su spomenuta tri velika hrvatska umjetnika: Ljubo Babić, Tomislav Krizman i Menci Klement Crnčić. Želim naglasiti da se Zbirka osniva neposredno nakon osnivanja Katedre za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, te nešto ranijeg otvaranja Umjetničkog paviljona, pa je, dakle, i njezino osnivanje bilo na tragu pojačanog zanimanja svekolike javnosti za likovnu umjetnost u hrvatskoj metropoli. Nužnost za Grafičkom zbirkom osobito se pojačala činjenicom da su studenti povijesti umjetnosti imali potrebu za proučavanje likovnih djela, to tim više jer početkom dvadesetog stoljeća nije bilo odgovarajuće literature za sveučilišno studiranje povijesti umjetnosti.

■ **Kako se Zbirka razvijala kroz stoljeće, odnosno kakva je bila politika otkupa građe vaših prethodnika?**

- U trenutku osnivanja Grafička zbirka je formirana povlačenjem velikoga broja crteža i grafika koje su se nalazile u fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice, te donacijama mnogih živućih umjetnika, kao i donacijama djela koja su pripadala velikanima svjetske umjetnosti, među kojima se ističe donacija Izidora Kršnjavog koji je Zbirci, između ostalog, darovao i dvije Rembrandtove grafike. Zaslugom Nele Schmidchen koja je od 1956. godine vodila Grafičku zbirku formirana je zbirka plakata, ovitaka knjiga i starih razglednica. Njezinom je zaslugom objavljen i niz likovnih monografija od kojih je neke kao urednik potpisao i današnji ministar kulture mr. Božo Biškupić, a autori su bili mahom poznata likovna pera.

Otkup Klovićevih crteža

U to se doba Zbirka otvara mnogim umjetnicima te se popunjava njihovim bogatim donacijama. Osobito se ističu donacije velikana likovne umjetnosti Ive Šebalja, Miroslava Šuteja i Ivana Lovrenčića, te se kompletira brojnim grafičkim mapama u izdanju Zbirke Biškupić. Tako danas Grafička zbirka u svom fondu ima sve grafičke mape u izdanju Zbirke Biškupić, a ujedno je u svom fondusu okupila najveći broj te vrste likovne građe u nacionalnim okvirima.

Ja sam imala sreću što sam uspjela nabaviti Klovićeve crteže, i to u vrijeme rata, ali sredstva za njihov otkup osigurala je Vlada Republike Hrvatske kao zasebna sredstva i otkupila ih za Zbirku. I Maurovićevi

strip crteži, njih više od pet stotina, otkupljeni su sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Građa za Grafičku zbirku se inače otkupljuje sredstvima iz državnog proračuna koja se Knjižnici dodjeljuju svake godine, te se prema tim sredstvima i otkupljuje građa, uostalom kao i u drugim muzejima kod nas i u svijetu. Dio fonda se popunjava i darom umjetnika ali i drugih pojedinaca.

■ **Na izložbi pokazujete osobito vrijednu dionicu**

plakata u Hrvatskoj od kojih bi se mogao napuniti manji muzej. O kakvim vrijednostima je riječ?

- U Grafičkoj zbirci plakat ima zasebno mjesto. Zastupljeni su hrvatski i strani autori, pa će tako izložba pokazati svojevrstu povijest plakata. Riječju, od prvih iznimne umjetničke vrijednosti u doba secesije koje potpisuje Tomislav Krizman, preko niza izvanrednih autora kroz čije se rade može očitati povijest, pa sve do suvremenih plakata

OTKRICA

I stručnjaci iznenađeni

Možemo li za ovu izložbu reći da jer riječ o pravom i uvelike nepoznatom nacionalnom blagu?

- Mislim da će mnogi posjetitelji biti iznenađeni ljepotom i raznovrsnošću građe koju ćemo izložiti. Čak su i autori izbora građe za pojedina razdoblja u autorskom timu izložbe bili iznenađeni onim što su vidjeli dok su radili na odabiru građe koja će biti izložena, te im nije bilo lako odlučiti se na određeni izbor, a radi se o vrhunskim hrvatskim stručnjacima, odnosno stručnjacima koji fond Grafičke zbirke jako dobro poznaju od ranije.

starih majstora. Koliko je ona bogata s obzirom na to da se u njoj kriju i svjetski rariteti poput Klovića, Piranesija i Fischera von Erlacha?

- Ponosimo se s tri Klovićeve djela, petnaest grafika Andrije Medulića, te djelima Marina Rote Kolunića koje su u našoj Zbirci, ali ništa manje nismo ponosni na Piranesijeva djela iz serije »Carceri d' invenzione« (Izmišljeni zatvori) predstavljenih na izložbi s naglasakom da se tim, uglavnom nepoznatim i u Hrvatskoj još neizlaganim djelima, proširuju stručne spoznaje o velikom talijanskom umjetniku.

Čak 79 crteža velikog formata Fischera von Erlacha što se čuvaju u Grafičkoj zbirci predstavljaju senzacionalnu građu iznimne svjetske umjetničke i dokumentarne vrijednosti. Ti su crteži predlošci za grafike objavljene u njegovoj knjizi »Nacrt povijesne arhitekture«, u kojoj među velike svjetske građevine austrijski umjetnik uvrštava i Dioklecijanovu palaču u Splitu.

■ **Imate i najveću zbirku**

koje potpisuju umjetnici kao što su Sergej Glumac, Mihajlo Arsovski, Boris Bujan i mnogi drugi.

■ **Što nam donose dionice grafičkih mapa i ex librisa?**

- Grafičke mape i ex librisi predstavljaju važan dio likovne građe u Grafičkoj zbirci. To su najčešće djela koja su nastala u zajedništvu književnika i likovnih umjetnika, a predstavljaju, ne samo po svom sadržaju, već i po svom obliku zasebne artefakte i vrlo su često knjige-objekti. Mala grafika, kako se često nazivaju ex librisi, javlja se u vrijeme kada je knjiga bila osobito na cijeni te je na nju trebalo staviti oznaku vlasništva. S vremenom ex librisi postaju toliko popularni da se počnu izrađivati kao poseban vid grafičke umjetnosti. Izložba i završava upravo ex librisima, likovnim činjenicama koje su nastale da bi se na likovno vrijedan način ostavilo trag o vlasniku knjige. Gotovo na isti način i ova izložba želi ostaviti trag u svijesti svakoga njezina posjetitelja.